

Bioplyn v Kambodži

Fotografie: Tereza Hronová

Na základě práce s fotografií a jejího detailního pozorování rozvíjet vizuální gramotnost žáků. Analyzovat a zmapovat environmentální problém, na který fotografie poukazuje. Hledat souvislosti s místem,

kde žáci žijí.

Inspirace pro tvorbu aktivity: PZ's Thinking Routines Toolbox | Project Zero (harvard.edu) a <https://www.nytimes.com/column/learning-whats-going-on-in-this-picture>

Doporučený věk: 13-19 let

Čas: 2 x 45 minut

Anotace lekce: Lekce se skládá ze dvou vyučovacíh hodin. První hodina je zaměřena na práci s fotografií a rozvoj vizuální gramotnosti žáků. Žáci získají zkušenost s tím, jak pomocí slov někomu zprostředkovat obsah fotografie neboli fotografii popsat. V rámci této hodiny se žáci při práci s fotografií pokusí odhadnout příběh, který fotografie zachycuje. Odhalení skutečného příběhu fotografie nastane až na začátku druhé hodiny. V té se již dále pracuje s environmentálním problémem zachyceným na fotografii – zdroje energie a energetické zásobování. Na základě práce s grafem žáci zjistí základní údaje o zdrojích energie v ČR, její využití i dopad na produkci CO₂.

Pomůcky: Dataprojektor/interaktivní tabule, pracovní list, mobil, texty, fotografie

Doporučení: Aby žáci mohli adekvátně číst a interpretovat fotografii, je potřeba ji s nimi sdílet ve vysoké kvalitě. Nejlepším způsobem je projekce fotografie dataprojektorem na bílé pozadí (interaktivní tabuli). Další možností je sdílení prostřednictvím moderních technologií na zařízení každého žáka. V takovém případě má žák možnost si fotografii různě přibližovat a posouvat a lépe číst její detaily. Fotografie by měla zůstat promítána/k dispozici po celou hodinu.

1. hodina / Práce s fotografií

CÍL HODINY:

Žáci pozorně čtou detaily fotografie.

Žáci vyvozují obsah a sdělení fotografie s oporou o pozorované detaily.

VÝSTUP HODINY:

Žáci získají zkušenost s tím, jak pomocí slov někomu zprostředkovat obsah fotografie neboli fotografii popsat.

POMŮCKY:

Počítač s dataprojektorem nebo mobilní telefon, pracovní list Bioplyn v Kambodži – práce s fotografií, sady otázek do každé skupiny

PRŮBĚH HODINY:

Úvod

Představte žákům cíle lekce. (1 minuta)

Pozorování a popis – co vidím? (17 minut)

Promítněte (nebo sdílejte) fotografii a zadejte první úkol: Dívej se pozorně na fotografii 2 minuty. Co je na ní? Co vidíš? Na co se díváš? Přemýšlej o dojmu, který v tobě vyvolává. (2 minuty)

Poznámka: 2 minuty se může zdát jako dlouhá doba, ale je třeba, aby se člověk na fotografii díval dostatečně dlouho. Výsledkem je pak lepší a hlubší vhled do jejího obsahu a sdělení.

Po dvou minutách sdělte žákům, že budou pracovat ve dvojici a pokusí se spolu s partnerem vymyslet popis fotografie pro někoho, kdo se na

ni nedívá. Vyzvěte žáky, aby přemýšleli o místě, materiálech, tvarech, rozměrech, barvách, počasí, osobě na fotografii. Co je vlevo, vpravo, uprostřed nahoře a dole obrázku, co je centrem obrázku. Požádejte je, aby svůj popis ve dvojici zaznamenali. (5 minut)

Poznámka: Cílem je se pozorně a detailně dívat. Postupně se žákům začnou vynořovat detaily, kterých si při prvních 2 minutách dívání se na fotografii nevšimli.

Rozdělte žáky do čtveřic dle vlastní volby a vyzvěte je, aby si v 5 minutách vzájemně přečetli své popisy a v textu označili místa, která podle nich obrázků detailně popisují, a místa, kterým popřípadě nerozumí. Co si poznamenali, čeho všeho si na fotografii všimli. (5 minut)

Poznámka: Ve skupince budou pracovat i později, a tak v ní mohou zůstat po zbytek hodiny.

Doptejte se žáků, jak se jim dařilo vidět detaily a výstižně popsat obrázek, kolik detailů byli schopni vypsát, co je při sdílení detailů osobně překvapilo, jak se teď oproti prvním 2 minutám dívají na fotografii. (5 minut)

Poznámka: Schopnost všimnout si detailu není automatická a lze ji cíleně rozvíjet.

Vyvození – co si myslím a proč? (15 minut)

Zmiňte žákům, že na základě pozorovaného budou ve dvojici 5 minut samostatně usuzovat, co se asi stalo/dělo bezprostředně předtím, než fotografie vznikla, a co se asi stane v nejbližší a

vzdálené době. Jako příklad můžete uvést: Myslím si, že pán zavěsí dvě cihly na tu, o kterou opírá dřevo, a ta mu to přidrží. Bude tak pokračovat, až dodělá celou řadu. Přidělá další řadu, protože je vidět, jak to postupně dělá. Spodek je už suchý a poslední řady jsou tmavé, a tedy asi mokré. (5 minut)

Vyzvěte žáky, aby si teď ve skupince po čtyřech během 5 minut řekli své domněnky o fotografii a hledali, jestli mají podobné nebo rozličné závěry. Připomeňte jim, že je třeba se opírat o fakta: Myslíme si ..., protože... (5 minut).

Po skončení se doptejte žáků, zda se v nějaké skupince shodli nebo hodně výrazně lišili ve svých domněnkách apod. Podle jejich odpovědí se doptávejte na to, proč si to myslí a zda je to opodstatněná domněnka. Zároveň zmiňte, že v další hodině bude obsah a sdělení fotografie odhaleno. (5 minut)

Další přemýšlení o fotografii

Žáky rozdělte do skupinek po čtyřech. Představte žákům následující 4 otázky a rozdejte do každé skupiny sady papírů s otázkami (každá skupinka obdrží 4 papíry, na každém papíru jedna z následujících otázek).

Jaké téma podle tebe fotografie sděluje?

Proč si fotograf zvolil zarámovat fotografii takto?

Kde by ses mohl s takovouto fotografií setkat?

Jaké otázky v tobě tato fotografie vyvolává?

Každý žák ze skupinky si vezme jeden list papíru, zamyslí se nad otázkou, poznamená své myšlenky. Ten po 1.5 minutě předloží po směru hodinových ručiček sousedovi, který si odpověď přečte a doplní o své myšlenky a asociace. List se v závěru vrátí k původnímu žákovi, který se s ním seznámí a může případně ještě doplnit. (7 minut)

Zadejte žákům na doma:

Nechte žáky o fotografii ještě přemýšlet doma a poznamenat si odpovědi do třetí části pracovního listu. Na základě odpovědí ať si vymyslí příběh, který fotografie vypráví. Navazující hodina bude začínat sdílením příběhů.

Reflexe (2 minuty)

Vyzvěte žáky, aby si ve skupinách, v kterých jsou, sdělili, co jim v hodině osobně při práci s fotografií přišlo zajímavé a proč.

Pracovní list / Práce s fotografií

1/ CO VIDÍM?

Popiš fotografii tak, aby si druhá osoba dokázala představit, co je na ní. Přemýšlej o místě, materiálech, tvarech, rozměrech, barvách, počasí, osobě na fotografii. Přemýšlej, co je vlevo, vpravo, uprostřed nahoře a dole obrázku, co je centrem obrázku. Zapiš svůj popis ve dvojici.

2/ CO SI MYSLÍM A PROČ?

Zaznamenej si min 3 odpovědi na otázky: Co se asi stalo/dělo bezprostředně předtím, než fotografie vznikla, a co se asi stane v nejbližší a vzdálené době. Ve svých odpovědích vycházej ze čtení fotografie. Ke slovu domněnka si zaznamenej svůj názor a ke slovu odůvodnění zaznamenej detail/y z fotografie, na jejichž základě dochází ke svému názoru.

Co se asi stalo/dělo bezprostředně předtím, než fotografie vznikla?

Domněnka

Odůvodnění

Co se asi stane v nejbližší době?

Domněnka

Odůvodnění

Co se asi stane ve vzdálené době?

Domněnka

Odůvodnění

3/ CO SI JEŠTĚ MYSLÍM?

Zaznamenej si odpovědi na následující otázky:

Jaké téma podle tebe fotografie sděluje?

Proč si fotograf zvolil zarámovat fotografii takto?

Kde by ses mohl s takovouto fotografií setkat?

Jaké otázky v tobě tato fotografie vyvolává?

Můj odhad příběhu fotografie:

2. hodina / Práce s tématem

CÍL HODINY:

Žák:

Pojmenuje environmentální problém, na který fotografie poukazuje.

Najde souvislosti mezi environmentálním problémem, na který poukazuje fotografie, a místem, kde žije. Zjistí stav v ČR.

Diskutuje nad možným řešením problému.

POMŮCKY:

Fotografie z předchozí hodiny, pracovní list Bioplyn v Kambodži – práce s tématem pro každého žáka, dataprojektor nebo zařízení, na kterém bude možné promítnout fotografii a následně pustit žákům video, pro žáky možnost použít mobilní telefon, tablet nebo přístup k počítači s připojením na internet, v případě potřeby vytištěnou infografiku Elektřina v ČR a zdrojová data z tabulky Elektroenergetika v ČR do každé skupiny

PRŮBĚH HODINY:

Odhalení skutečného příběhu fotografie a rozbor problému (15 minut)

Na základě práce s fotografií z minulé hodiny a vlastního pozorování a zodpovězení otázek na konci hodiny měli žáci promyslet, jaký příběh fotografie vypráví. Na začátku této hodiny

promítněte žákům fotografii znovu a požádejte je o sdílení svých nápadů, co fotka zachycuje. Následně jim odhalte skutečný příběh fotografie.

Muž staví bioplynárnu. Domácí bioplynárna je pro rodiny v rozvojových zemích, jako je Kambodža nebo Zambie, takový malý zázrak. Jsou to chudé země, kde chybí infrastruktura a spousta lidí nemá přístup k elektřině. Bioplyn rodiny využívají na svícení. Oceňují ho také v kuchyni. Čistý bioplynový vařič nahradil oheň. Ženy u vaření nemusí dýchat nezdravý kouř, a navíc nekácí stromy na otop.

Nejvíce si ale chválí využití organického hnojiva, které obohacuje půdu o živiny, což je v zemích, kde naprostou většinu lidí živí zemědělství, zcela klíčové. Domácí bioplynárny v rozvojových zemích mají příznivé dopady nejen na jednotlivce, ale i na společnost. Redukují množství skleníkových plynů, zabraňují kácení lesů a tím erozi půdy. Porovnejte společně, jak se odhady žáků přiblížily skutečnému příběhu. Zeptejte se jich, co se jim nyní honí hlavou. Jsou nějaké otázky, které v nich odhalení skutečného příběhu vyvolalo? Překvapilo je něco? Dokážou si fungování domácí bioplynárny představit?

Na závěr úvodní části pusťte žákům video o fungování bioplynáren v Kambodži <https://www.youtube.com/watch?v=dm4gOKEpT4w> od organizace Člověk v tísni. Rozdejte jim pracovní listy a vyzvěte je, ať se pokusí ve videu hledat odpovědi na otázky z první části pracovního listu.

Odpovědi si mohou do pracovního listu zaznamenat v rámci třídy.

Jak jsme na tom u nás? (25 minut)

Zeptejte se žáků, jestli vědí, z jakých zdrojů čerpáme energii u nás, a jejich odpovědi zaznamenejte na tabuli.

Rozdělte žáky do skupin po 4 žácích. Žáci se ve skupině dohodnou, kdo bude vypracovávat jakou ze čtyř otázek z druhé části pracovního listu. Po vypracování otázek žáci sdílí ve skupině svá zjištění s ostatními a doplňují do svých pracovních listů zjištění k zbývajícím otázkám. Ideální pro tuto aktivitu je využít počítačovou učebnu nebo pracovat s tablety či mobilními telefony tak, aby každý žák měl přístup k infografice Elektrina v ČR a k tabulce Energetika v ČR.

Na závěr jedna ze skupin představí celé třídě svá zjištění, ostatní porovnávají se svými a případně komentují a doplňují. Po prezentaci dejte prostor k diskusi a zeptejte se žáků, co pro ně bylo nové (můžete srovnat se zápisem na tabuli ze začátku aktivity), zda je něco překvapilo, co by ještě potřebovali doplnit, co jim vrtá v hlavě.

Informování o problému (5 minut)

Při práci ve skupinách se žáci dozvěděli, že druhým největším spotřebitelem energie, hned za průmyslem, jsou domácnosti. Nechte žáky v rychlosti sdílet své nápady, jak by bylo možné u nich doma šetřit energií. Zadejte žákům za domácích úkol, ať vyhledají možné způsoby snížení

spotřeby energie v domácnosti a zjistí, jak jsou funkční. (8 tipů najdete například zde: <https://www.econea.cz/blog/jak-na-usporu-energii-v-domacnosti-2-dil--elektrina/>). Žáci pak mohou vytvořit k danému tipu výzvu k akci pro ostatní, jak šetřit energií, opatřit ji vlastní fotografií a sdílet na sociálních sítích.

Pracovní list / práce s tématem

Při sledování videa se zaměřte na hledání odpovědí na následující otázky (odpovědi si můžete zaznamenat nebo sdílet ve třídě):

K čemu slouží bioplynárna?

Co je základní surovinou pro tvorbu energie?

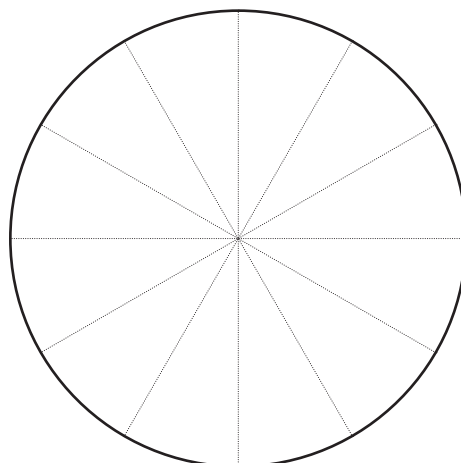
Jaké další výhody mají bioplynárny, co dalšího kromě energie poskytují svým majitelům?

JAK JSME NA TOM U NÁS?

Práce s infografikou a zdroji dat z webu Fakta o klimatu:

<https://faktaoklimatu.cz/infografiky/elektrina-cr>

Z jakých typů elektráren získáváme nejvíce energie v ČR (vytvořte koláčový graf a popište jej)?

Pracovní list / práce s tématem

Jak se podílí paliva a technologie na výrobě elektřiny? Vytvořte tabulku od nejvíce používaného paliva po nejméně a u prvních tří vypočítejte a zaznamenejte, kolik je to % z celkového množství vyrobené energie. K práci využijte zdroj dat ze souboru https://docs.google.com/spreadsheets/d/1q8LGAm-pIOhdNUtlje-OWxljy_FIE63THlnr3z9lsJTll/edit#gid=1886028366.

Pořadí	Palivo/technologie	Podíl v % z celkového množství
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

